

**แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน
ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น**
**Approach for Developing the People's Democratic Political Culture,
Chum Phae Municipality Area, Khon Kaen Province**

ดร.พงษ์เมธี ไชยศรีหา¹
Dr. Pongmetee Chaiseeha

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในอำเภอชุมแพ จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น 9 คน โดยทำการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการอุปมาน ได้แก่ การวิเคราะห์และตีความ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ได้แก่ ความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างสถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา และสถาบันทางการเมืองที่จะร่วมกันอบรมกล่อมเกลาก่อนการเลือกตั้งให้คนรุ่นใหม่ในชุมชนให้รับรู้และเข้าใจถึงหลักการประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง โดยเริ่มจากสถาบันครอบครัวเอาใจใส่ดูแลอบรมบุตรหลานของตนให้มีอุปนิสัยเอื้อต่อการเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย จากนั้นสถาบันทางการศึกษาทำหน้าที่ในการถ่ายทอดหลักการทฤษฎีที่ถูกต้องทั้งในระบบห้องเรียนและกิจกรรมภายในโรงเรียน และสุดท้ายสถาบันทางการเมืองทำหน้าที่ทั้งในการให้ความรู้และเปิดช่องทางให้ประชาชนได้ทราบถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถาบันทางการเมืองในแต่ละประเภทดำเนินการ ทั้งนี้หากทั้งสามสถาบันดำเนินการได้ครบถ้วนการพัฒนาประชาธิปไตยภายในชุมชนก็จะเป็นไปได้โดยง่าย

คำสำคัญ : วัฒนธรรมทางการเมือง, ประชาธิปไตย

Abstract

This Research aims to find the approach to developing the people's democratic political culture, Chum Phae Municipality Area, Khon Kaen Province. This research is the qualitative methods used in-depth interviews from 9 key informants in Chum Phae Area, Khon Kaen Province with purposive sampling. Data collection tool were in-depth interview and analysis of data by deduction method the findings indicated that; the

¹ อาจารย์ประจำ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, E-mail : pongmetee@gmail.com
Lecturer of Doctor of Public Administration Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Northeastern University

development of a Democratic Political culture is a collaborative effort. Family institution Educational Institutions and Political Institutions must join in political training for new generations in the community to learn and understand the principles of democracy properly. Family institution, must train their children to have good habits to promote good democracy. The Educational institute is responsible for conveying correct theories in both the classroom and school activities. And finally, the political institutions to serves both to educate and to be on access for the people to learn how the political institutions operate in each category. If all three institutions are fully implemented, the development of democracy within the community will be useful.

Keyword : Political Culture, Democracy

บทนำ

สิ่งที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย คือ การสร้างและการพัฒนากระบวนการอบรมกล่อมเกลากลุ่มเยาวชนจากหลายภาคส่วนในสังคมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถขับเคลื่อนแนวทางการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งกระบวนการกล่อมเกลากลุ่มเยาวชนนี้จำเป็นต้องใช้เวลาในการดำเนินการและต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญทุกภาคส่วนต้องเล็งเห็นความสำคัญของการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองตั้งแต่ฐานราก กล่าวคือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางสังคม และสถาบันทางการเมือง (Pongmetee Chaiseeha. 2017) โดยสถาบันเหล่านี้จะต้องทำหน้าที่สั่งสอนอบรมให้ประชาชนทุกระดับให้มีจิตวิญญาณความเป็นประชาธิปไตย และทุกกิจกรรมที่ดำเนินการมีสาระสำคัญของประชาธิปไตยแทรกอยู่ทั้งหมด Kenneth P. Langton (1965 : 56) ได้กล่าวว่า กระบวนการกล่อมเกลากลุ่มเยาวชนมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนมากที่สุด โดยผ่านสื่อกลางของสถาบันที่สำคัญของสังคม เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง โรงเรียน สมาคมผู้ใหญ่ และสื่อสารมวลชนต่างๆ เป็นต้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sanya Kenaphoom (2018 : 207) ที่กล่าวว่า อุดมการณ์ทางการเมืองเป็นปัจจัยเงื่อนไขที่มีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมทางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยหากประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงมากขึ้นเท่าใดก็ย่อมหมายถึงพัฒนาการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยมีมากขึ้นเท่านั้น พฤติกรรมมีส่วนร่วมทางการเมืองมีฐานคิดมาจากการเห็นคุณค่าการเมืองตลอดจนถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของการเมือง ซึ่งเรียกว่า “อุดมการณ์ทางการเมืองฐานคิดพื้นฐานทางการเมือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thammarat Thammayarit (2016 : 76) ซึ่งทำวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กระบวนการกล่อมเกลากลุ่มเยาวชนผ่านทางสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางสังคม นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นดังกล่าวยังได้ชี้ให้เห็นถึงปัจจัยด้านสื่อสังคมออนไลน์มีผลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน

สภาพการเมืองท้องถิ่นในปัจจุบันของเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น ประชาชนค่อนข้างมีความตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และรับรู้รับทราบข้อมูลทางการเมืองทั้งการเมืองระดับชาติและการเมืองระดับท้องถิ่นผ่านช่องทางการติดต่อสื่อสารหลายประเภท อาทิ วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น เห็นได้จากการปรากฏการณ์ทางการเมืองที่

เกิดขึ้น อาทิ การพูดคุยสนทนากันในวงสนทนาไม่ว่าจะในที่สาธารณะหรือในร้านค้ามักจะสนทนาเกี่ยวกับเรื่องนโยบายพรรคการเมือง เรื่องเศรษฐกิจ และเรื่องผู้นำทางการเมือง เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่า การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในท้องถิ่นมีมากขึ้นเช่นกัน เช่น การรับฟังการปราศรัยหาเสียง การร่วมรณรงค์การเลือกตั้ง และการเลือกผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น เป็นต้น ปรากฏการณ์ที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง คือ แม้ว่าการเลือกตั้งผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น ผู้แทนปวงชนทั้ง (สส., สว.) อาจจะมีอามิสสินจ้างหรือการซื้อสิทธิ์ขายเสียงเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่ไม่ใช่เป็นประเด็นชี้ขาดว่าจะชนะการเลือกตั้งเสมอไป เพราะประชาชนมองไปที่นโยบายการหาเสียงที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่โดยตรง นโยบายไหนที่เข้าใจง่ายและเห็นผลเป็นรูปธรรม ประชาชนก็จะเลือกตัวผู้สมัครหรือพรรคการเมืองนั้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ที่เน้นไปที่นโยบายมากกว่าการเลือกตัวบุคคล (จากการสัมภาษณ์เก็บข้อมูล Natthaphoom Nonthasirikusum, Permanent Secretary of Chum Phae Municipality วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2560)

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในเชิงประจักษ์ และตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะในพื้นที่เขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น จึงเกิดประเด็นคำถามในปัญหาว่า *แนวทางที่จะสร้างและพัฒนามาตรฐานทางการเมืองที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนจะต้องเป็นแนวทางอย่างไร?* เนื่องจากการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่ผ่านมา ยังไม่สามารถยืนยันได้ว่าเป็นการตื่นตัวที่เกิดจากความรู้ความเข้าใจในสาระสำคัญของประชาธิปไตย แต่เป็นเพราะกระแสการเมืองที่มีการชุมนุมเรียกร้องเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองต่างหาก เพราะฉะนั้น เพื่อเป็นการแสวงหาคำตอบที่ถูกต้องชัดเจนตามระเบียบวิธีวิจัยจากปรากฏการณ์ทางการเมือง ผู้วิจัยในฐานะนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ได้สังเกตปรากฏการณ์ทางการเมืองที่มีวิวัฒนาการเช่นนี้อย่างต่อเนื่อง จึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง **“การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น”** เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาต่อยอดสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อหาแนวทางการพัฒนามาตรฐานทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่เขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นไปที่ปัจจัยการกล่อมเกลางานการเมืองจากสถาบันหลักที่ทำหน้าที่ในการอบรมปลูกฝัง ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้กับประชาชน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา สถาบันทางการเมือง สถาบันทางศาสนา สื่อสารมวลชน ขณะเดียวกันก็ยังเป็นการวัดความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยสากลกับประชาชนว่ามีความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด ตลอดจนการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการกล่อมเกลางานการเมืองกับหลักการประชาธิปไตยเพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการสร้างตัวแบบการพัฒนาแนวทางการพัฒนามาตรฐานทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่นต่อไป

3. **ขอบเขตด้านประชากรเป้าหมาย** ได้แก่ ผู้แทนจากนายอำเภอชุมแพและท้องถิ่นอำเภอ 2 คน ผู้แทนจากผู้บริหารเทศบาลเมืองชุมแพ 1 คน และฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมแพอีก 1 คน ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ 2 คน ผู้แทนจากองค์กรทางศาสนาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ 2 คน และสื่อมวลชนในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ 1 คน รวมทั้งหมด 9 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

4. **ขอบเขตระยะเวลา** การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ 2560 – มกราคม 2561

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรเป้าหมาย ได้แก่ ผู้แทนจากนายอำเภอชุมแพและท้องถิ่นอำเภอ 2 คน ผู้แทนจากผู้บริหารเทศบาลเมืองชุมแพ 1 คน และฝ่ายนิติบัญญัติ สมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมแพอีก 1 คน ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ 2 คน ผู้แทนจากองค์กรทางศาสนาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ 2 คน และสื่อมวลชนในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ 1 คน รวมทั้งหมด 9 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ ดังนี้ (1) จัดเตรียมแบบสัมภาษณ์ให้พร้อม (2) ทำหนังสือจากหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต/ดุชนิตบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ถึงหน่วยงานที่กลุ่มเป้าหมายสังกัด เพื่อบันทึกแนวนั้น เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายที่นัดแนวนั้น เวลา สถานที่ ซึ่งขณะทำการสัมภาษณ์อยู่นั้น ผู้วิจัยจะใช้วิธีการจดบันทึกสรุปสั้นๆ รวมทั้งใช้เครื่องมือบันทึกไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ยังไม่มีความชัดเจนและครบถ้วน

3. การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมในเบื้องต้นนำมาประมวลร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้ถอดจากเครื่องบันทึกเสียง นำมาวิเคราะห์โดยวิธีอุปนัย เรียบเรียงอย่างเป็นระบบ และตีความเชื่อมโยงความสัมพันธ์จากประเด็นศึกษาที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นนำมาสร้างเป็นบทสรุปของแต่ละประเด็นศึกษา

ผลการวิจัย

การศึกษา แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัยตามกระบวนการ/ขั้นตอนตามประเด็นคำถามดังต่อไปนี้

1. วัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย

1.1 ท่านมีความเข้าใจต่อ “หลักเสียงข้างมาก” อย่างไรบ้าง

หลักเสียงข้างมาก เป็นหลักการขั้นพื้นฐานในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีลักษณะเป็นรูปแบบมากกว่าการเป็นเนื้อหาสาระ ที่ว่าเป็นรูปแบบเพราะการตัดสินใจในชุมชนต้องอาศัยเสียงส่วนใหญ่เพียงแต่การชนะกันเสียงเดียวก็เป็นเสียงส่วนใหญ่ ส่วนที่เป็นสาระคือ เสียงส่วนใหญ่อาจจะมีการกำหนดเพียงแต่การชนะกันเสียงเดียวหรือมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือกึ่งหนึ่ง หรือชนะกันด้วยคะแนนเสียงสองในสาม ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะการนับคะแนนเสียงที่ชนะเพียงคะแนนเดียว จากที่กล่าว

มานั้น ประชาชนในชุมชนมักจะเข้าใจหลักเสียงข้างมากที่เป็นรูปแบบมากกว่า เพราะมีความเข้าใจและคุ้นเคยกับการนับคะแนนหรือออกความคิดเห็นที่จะต้องตัดสินในประเด็นสาธารณะ เช่น การลงคะแนนเลือกตั้ง อบต. เทศบาล หรือผู้นำชุมชน ต่างก็ถือเอาคะแนนเสียงข้างมาก ส่วนจะชนะโหวตเด็ดขาดหรือไม่นั้น ไม่ได้นำมาเป็นข้อพิจารณา ทั้งที่จริงแล้วหลักเสียงข้างมากมีให้เลือกนำมาปฏิบัติอย่างหลากหลายดังกล่าวข้างต้น

อย่างไรก็ตาม การเข้าใจว่า หลักเสียงข้างมากเป็นการนับคะแนนหรือลงมติที่ชนะกันเพียงแค่หนึ่งเสียงก็คือว่าชนะ ถือว่าเป็นการสร้างความเข้าใจในเบื้องต้นในเรื่องของหลักการประชาธิปไตยที่มีลักษณะความเป็นรูปแบบ หากมองไปข้างหน้าในมิติเชิงการพัฒนาจะพบว่า การพัฒนาเชิงปริมาณ/รูปแบบจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงคุณภาพ หรือมีความรู้ความเข้าใจต่อหลักเสียงข้างมากแต่ทั้งนี้ต้องอาศัยนักวิชาการที่ทำหน้าที่เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้และทำความเข้าใจกับประชาชนในเรื่องหลักเสียงข้างมาก เพราะฉะนั้น จึงไม่เป็นเรื่องแปลกประหลาดแต่ประการใดที่ประชาชนจะเข้าใจว่าประชาธิปไตยสำหรับชุมชนและประชาชนเข้าใจมากกว่าสิ่งอื่นเมื่อพูดถึงเรื่องประชาธิปไตยคือ การลงคะแนนเสียงและการนับคะแนนเสียงที่เสียงส่วนใหญ่ ประเด็นนี้มีผู้ให้ความเห็นว่า

“ก่อนอื่นต้องเข้าใจก่อนว่าประชาชนเขาจะเข้าใจหลักเสียงข้างมากว่าเป็นประชาธิปไตย เพราะเขาสัมผัสได้ง่ายและรู้จักกันมาตั้งแต่ไหนแต่ไร เผลอๆ เขาเก่งกว่าเราเสียด้วยซ้ำ” (ผู้แทนจากผู้บริหารเทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“หลักเสียงข้างมากจริงๆแล้วเป็นหลักสากลในการปกครองระบอบประชาธิปไตยนะ ประชาชนเขาเข้าใจดี การนับคะแนนเสียง และเสียงส่วนใหญ่” (ผู้แทนนายอำเภอชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“เสียงส่วนใหญ่ถ้าจะให้ดีต้องเข้าใจทุกมุม ไม่ใช่เป็นเสียงส่วนใหญ่แล้วจะทำอะไรก็ได้ ต้องสื่อสารให้ประชาชนได้รับรู้ว่าเสียงส่วนใหญ่มีลักษณะ ชะนะด้วยเสียงส่วนใหญ่ชนะอย่างไร” (ผู้แทนท้องถิ่นอำเภอ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“คิดว่า คนในชุมชนเขาเข้าใจเสียงส่วนใหญ่พอสมควร จากการลงพื้นที่จะให้เห็นเขาจัดการกันเองได้ ไม่ว่าจะเป็นการออกเสียงเลือกผู้นำชุมชน การลงคะแนนเลือกนายก สท.” (ผู้แทนจากสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“แม้ว่าเสียงส่วนใหญ่ตามที่ประชาชนเข้าใจกัน คือนับคะแนนชนะกันกว่า 1 คะแนนก็ถือว่าเสียงส่วนใหญ่ แต่อย่าลืมว่าเสียงส่วนใหญ่ยังมีอีกหลายอย่างต้องนำมาบอกกล่าวกันด้วย” (ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

1.2 ท่านคิดว่า “หลักเสียงข้างมาก” มีประโยชน์อย่างไรกับกิจกรรมในชุมชน

การจัดกิจกรรมชุมชนเพื่อส่งเสริมระบอบการปกครองประชาธิปไตยถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งยุทธศาสตร์การส่งเสริมประชาธิปไตยที่รัฐบาลมุ่งเน้นให้ทุกภาคส่วนช่วยกันขับเคลื่อนผ่านทางกระบวนการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย แต่เท่าที่เห็นกิจกรรมส่วนใหญ่จะเกี่ยวกับเรื่องการเลือกตั้งทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น รวมถึงกิจกรรมการลงคะแนนเสียงประเด็นปัญหาสาธารณะที่ต้องอาศัยเสียงโหวตคะแนน ซึ่งจากข้อเท็จจริงจากการลงพื้นที่พบว่า ทุกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนต่างร่วมแรงร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกคะแนนเสียงตัดสินปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่งที่จะต้องให้เลือก เมื่อ

ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ประชาชนที่ทำกิจกรรมร่วมกันก็จะร่วมกันลงคะแนนเสียงเพื่อโหวตในสิ่งที่คาดว่าคนส่วนใหญ่ต้องการ และส่วนใหญ่ถือเอาคะแนนข้างมากชี้ขาดแม้เพียงคะแนนเดียวก็ถือว่าเป็นการยุติ เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า การอาศัยหลักเสียงส่วนใหญ่หรือเสียงข้างมากมีประโยชน์ในแง่ที่ว่า เป็นการยุติประเด็นปัญหาที่จะต้องตัดสินใจดำเนินการ ทั้งนี้เสียงส่วนใหญ่ก็ไม่ลืมเสียงส่วนน้อย เพราะหากเสียงส่วนใหญ่ไม่เป็นดังที่คาดไว้ เสียงส่วนน้อยก็อาจจะกลับมาเป็นเสียงส่วนใหญ่แทนที่ก็ได้

“คิดว่า มันน่าจะยุติปัญหาได้ เพราะเราต้องเคารพกติกาที่ตกลงกันไว้ ไม่เช่นนั้นคงอยู่ด้วยกันลำบาก เห็นได้จากชุมชนในเขตเทศบาลก็ไม่ค่อยปรากฏว่า เจอปัญหาเสียงส่วนน้อยมาระรานเสียงส่วนใหญ่” (ผู้แทนท้องถิ่นอำเภอ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“ประโยชน์ในแง่ที่ว่า มันยุติปัญหาความขัดแย้งที่ปรากฏในขณะนั้นได้ คิดว่า จากที่เคยทำงานกับชุมชนมาหลายปี ทุกครั้งที่ทำกิจกรรมก็มักพบกับการหาทางออกด้วยการลงคะแนนเสียงหรือไม่ก็ยกมือถือว่าจบ” (ผู้แทนจากสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“บางครั้ง ความคิดเห็นไม่ตรงกัน ก็ต้องให้ชาวบ้านเขามาพูดคุยกันและต้องโหวต ก่อนอื่นก็ต้องบอกก่อนว่า ขอให้ยุติด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่ แม้จะชนะด้วยคะแนนเสียงเดียวก็ตาม” (ผู้แทนสื่อมวลชนในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

1.3 ท่านคิดว่า “หลักเสียงข้างมาก” จะตัดสินใจปัญหาได้ทุกกรณีหรือไม่

แม้ว่าการตัดสินใจเลือกดำเนินการต่อปัญหาที่เป็นประเด็นสาธารณะของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งทุกระดับในชุมชน การลงคะแนนเสียงในกิจกรรมของชุมชน เป็นต้น ไม่ใช่ว่าจะยุติปัญหาเหล่านี้ได้อย่างสะดวกเสมอไป เพราะบางครั้งประชาชนที่ลงคะแนนเสียงต่อประเด็นเหล่านี้ ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมยุติ เนื่องจากการออกเสียงเพื่อให้ได้รับการยอมรับย่อมมีสองฝ่ายและการตัดสินใจก็ย่อมมีฝ่ายหนึ่งไม่สมหวัง ฝ่ายที่ไม่สมหวังนั้นเองก็มีปฏิกิริยาที่เรียกว่า “ไม่ยอมรับ” และมีเงื่อนไขอะไรต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ไม่ยอมรับกับการตัดสินใจกับเสียงข้างมาก สิ่งที่ชุมชนในเขตเทศบาลมักจะพบเห็นกันเสียงส่วนใหญ่ คือ การที่ฝ่ายไม่สมหวังอ้างว่า ถูกโกงคะแนนเสียง การนับคะแนนของกรรมการไม่ยุติธรรม หรือผู้ควบคุมการเลือกตั้งเข้าข้างอีกฝ่าย ฯลฯ เหล่านี้ล้วนแต่เป็นประเด็นปัญหาที่ถึงแม้ว่า ตามหลักการลงคะแนนเสียงผลออกมาแล้วและมีการตัดสินใจไปแล้วโดยการนับคะแนนถือว่าการยุติ อย่างไรก็ตาม อาจจะมีมูลเหตุปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลให้ไม่เกิดการยอมรับในการลงคะแนนเสียงเพื่อยุติประเด็นสาธารณะ เช่น มีการโกงคะแนนกันจริง มีการเข้าข้างกันจริง และไม่มีความเป็นธรรมในการแข่งขันกันจริง เป็นต้น จะเห็นได้ว่า ประเด็นเหล่านี้ก็น่ากลับมาพิจารณากันอย่างรอบคอบอีกครั้ง เพราะหากดำเนินการโดยอาศัยหลักเสียงข้างมากอย่างแท้จริง และไม่มีการทุจริต หรือออกเสียงลงคะแนนกันอย่างยุติธรรมตรงไปตรงมา การประท้วงหรือการไม่ยอมรับจะไม่เกิดขึ้น จึงตอบประเด็นปัญหาว่า ไม่ทุกกรณีไปที่เสียงข้างมากจะได้รับการยอมรับหรือยุติกับปัญหาเสมอ การที่เสียงข้างมากจะได้รับการยอมรับก็ต่อเมื่อที่มาและกระบวนการขั้นตอนมีความโปร่งใส จนกระทั่งอีก “ฝ่ายที่ไม่สมหวัง” สิ้นกระบวนการความแห่งความสงสัย

“ไม่เสมอไปว่า การตัดสินใจปัญหาด้วยเสียงส่วนใหญ่จะยุติลงได้ เพราะถ้ากระบวนการขั้นตอนไม่โปร่งใส ทำให้อีกฝ่ายแคลงใจ ไม่เป็นอันยุติลงได้” (ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“ทำงานกับชุมชนก็เห็นบ่อยครั้งเหมือนกันว่า ฝ่ายที่แพ้ไม่ให้การยอมรับเพราะฝ่ายที่ชนะโกง อันนี้เป็นคำบอกเล่าของแกนนำชุมชนบางคน” (ผู้แทนสื่อมวลชนในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์ เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

ตารางที่ 1 บทสรุปวัฒนธรรมทางการเมืองด้านหลักเสียงข้างมากที่เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่
เทศบาลเมืองชุมแพจังหวัดขอนแก่น

ลำดับ	ประเด็นสำคัญ	บทสรุป
1.	เสียงข้างมาก ธรรมดา/เกิน ครึ่ง	เป็นคะแนนเสียงที่มีการตัดสินใจหรือแพ้กันเพียงแค่คะแนนเดียว คะแนนเสียงลักษณะนี้ประชาชนในชุมชนจะมีความเข้าใจมากกว่าและมีความคุ้นเคยกับขั้นตอนหรือกระบวนการ
2.	เสียงข้างมาก แบบ ทะลุมทะลาย	เป็นคะแนนเสียงที่ต้องมีการชนะกันอย่างเบ็ดเสร็จไม่มีข้อสงสัยใดๆ ทั้งสิ้นกับจำนวนคะแนนเสียงของคน เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกผู้นำชุมชน คนที่มีสิทธิ์ในการออกคะแนนเสียงจำนวน 100 คน ปรากฏว่า ผู้สมัครนาย ก. ได้คะแนนเสียงทั้งหมด 100 คะแนนก็แสดงว่า ชนะกันด้วยเสียงข้างมากแบบถล่มทลาย กรณีนี้ ประชาชนก็คุ้นเคยเช่นกัน เพราะการเลือกตั้งผู้นำชุมชนที่มีการลงคะแนนเสียงก็ปรากฏคะแนนเสียงแบบเบ็ดเสร็จหรือถล่มทลาย
3.	เสียงข้างมากยุติ ปัญหา	เป็นคะแนนเสียงที่ทุกฝ่ายให้การยอมรับ ไม่ว่าคะแนนเสียงจะออกมาเป็นการชนะกันด้วยเสียงครึ่งหนึ่งหรือเสียงข้างมากธรรมดา หรือเสียงข้างมากแบบทะลุมทะลาย ทุกฝ่ายต่างให้การยอมรับไม่มีการฟ้องร้องใดๆ ทั้งสิ้น ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ค่อนข้างเห็นได้น้อยในชุมชน เพราะภายหลังจากการลงคะแนนเสียงต่อประเด็นปัญหาสาธารณะเพื่อตัดสินใจ มักจะปรากฏปัญหาการร้องเรียนกันเกิดขึ้นตามมา

2. การกล่อมเกลางานการเมือง

2.1 ท่านคิดว่า หลักการประชาธิปไตยในโรงเรียนขณะนี้เป็นอย่างไบ้าง

ปัจจุบันหลักการประชาธิปไตยในโรงเรียนมีการถ่ายทอดกันหลายวิธีทั้งในเชิงทฤษฎีที่มีอยู่แล้วในหลักสูตรการเรียนการสอนในหมวดสังคมศึกษา ซึ่งครูประจำรายวิชาสังคมได้ถ่ายทอดหลักการและทฤษฎีให้กับนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น ขณะเดียวกันการถ่ายทอดหลักการประชาธิปไตยยังดำเนินการผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับหลักสูตร หรือจัดกิจกรรมอันเนื่องมาจากหลักสูตรที่เป็นในส่วนของทฤษฎีที่มีการถ่ายทอดกันในห้องเรียน กิจกรรมที่ดำเนินการกันอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรม และนักเรียนมักจะคุ้นเคยกันมาก ได้แก่ การเลือกตั้งหัวหน้าห้องเรียน การเลือกตั้งประธานนักเรียน ฯลฯ กิจกรรมเหล่านั้น ต้องอาศัยขั้นตอนและวิธีการที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย กล่าวคือ กฎเกณฑ์คุณสมบัติของนักเรียนผู้สมัครรับเลือกตั้ง การจัดตั้งกลุ่ม/พรรค การจัดทำนโยบายเพื่อหาเสียง การจัดเวทีหาเสียง นอกจากนี้ ยังมีการแต่งตั้งกรรมการอำนวยการเลือกตั้งประธานนักเรียน ซึ่งทำหน้าที่คล้ายกับ กกต. ที่ทำหน้าที่ในการจัดการเลือกตั้งระดับชาติ เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ทั้งการเรียนการสอนทฤษฎีประชาธิปไตยในห้องเรียนโดยเป็นไปตามหลักสูตรหมวดสังคมศึกษา และการนำทฤษฎีไปปฏิบัติโดยการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องดังกล่าวทำให้นักเรียน ครูอาจารย์ ตลอดจนบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน ได้เรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการการเลือกตั้งร่วมกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

“ในฐานะที่เป็นตัวแทนด้านการศึกษาก็เห็นครูอาจารย์เขาสอนหลักการประชาธิปไตย และมีการจัดการเลือกตั้งทั้งในชั้นเรียนและในโรงเรียน” (ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“การสอนเรื่องประชาธิปไตยหากไม่ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมสำคัญ ประชาธิปไตยก็จะไร้ประโยชน์เพราะประชาธิปไตยต้องเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ” (ผู้แทนสื่อมวลชนในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“ประชาธิปไตยเรียนทั้งในห้องเรียนและเรียนทั้งการลงมือปฏิบัติ ผ่านทางกิจกรรมที่โรงเรียนจัดบ้าง หรือหน่วยงานราชการอื่นๆ จัด ก็มีทุกภาคการศึกษา” (ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

2.2 ท่านคิดว่า โรงเรียนจะมีส่วนในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยทุกระดับ

เนื่องจากสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นพื้นฐาน อาทิ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญา รวมถึงปริญาตรี ล้วนแต่มีความสำคัญในการพัฒนาลักษณะเป็นลำดับ จากเริ่มต้นครูอาจารย์จะสอนเด็กนักเรียนให้รู้จักกับการตัดสินใจเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งที่อาศัยคะแนนเสียงข้างมาก และการเลือกตั้งหัวหน้าชั้นเรียน และถ้าเป็นระดับที่สูงขึ้นกว่านี้การลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นประธานนักเรียน ลักษณะดังกล่าวนี้ มีให้เห็นเป็นประจำทุกระดับภาคการศึกษา ซึ่งเป็นลักษณะของการลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมสำคัญ อย่างไรก็ตามความเข้มข้นในการเรียนรู้ประชาธิปไตยอาจมีความแตกต่างกันตามลำดับชั้น ถ้าหากระดับการศึกษาที่สูงขึ้นไปกระบวนการเรียนรู้ประชาธิปไตยจะมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น และยิ่งเป็นการเรียนการสอนในสาขารัฐศาสตร์ในระดับอุดมศึกษา ยิ่งมีความสลับซับซ้อนในเชิงขององค์ความรู้ เพราะฉะนั้น การลงมือปฏิบัติผ่านทางกิจกรรมการเรียนรู้ประชาธิปไตยในทุกระดับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จะทำให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ประสบการณ์โดยตรงต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นลำดับขั้น และส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในภาคส่วนอื่นๆ อย่างน้อยเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องประชาธิปไตยและขึ้นทางสังคมไปในทิศทางที่ถูกต้อง ทำให้ประชาธิปไตยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งไม่ใช่ประชาธิปไตยเพียง 5 นาที ในคูหาการเลือกตั้งตามที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้

“การปลูกฝังประชาธิปไตยเป็นลักษณะดำเนินการที่มีความเป็นลำดับขั้นและมีความต่อเนื่อง คิดว่าถ้าทำดีๆ ย่อมสอดคล้องกับการพัฒนาประชาธิปไตยในทุกส่วนของสังคม” (ผู้แทนท้องถิ่นอำเภอ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“การสร้างประชาธิปไตยถ้าจะให้เข้มแข็งจริงๆ นะ ต้องสร้างที่โรงเรียน เพราะนักเรียนนักศึกษาทำกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน และโรงเรียนเป็นที่ยอมรับเพราะความรู้จริงๆ” (ผู้แทนจากสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

2.3 ท่านคิดว่า จะต้องปลูกฝังเรื่องประชาธิปไตยในประเด็นใดและอย่างไร จึงจะทำให้ประชาธิปไตยในโรงเรียนเกิดความเข้มแข็ง

การปลูกฝังประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในโรงเรียนได้ ขึ้นอยู่กับการเข้มงวดและความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารโรงเรียน ครูอาจารย์ และนักเรียนนักศึกษา เป็นต้น ที่จะช่วยกันขับเคลื่อนกระบวนการประชาธิปไตยผ่านการเรียนใน

ห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทุกฝ่ายร่วมกันออกแบบและขับเคลื่อนให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายการส่งเสริมประชาธิปไตยภาครัฐ ประเด็นที่เน้นย้ำให้เกิดการพัฒนาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน คือ ความต่อเนื่องในการพัฒนา เนื่องจากประชาธิปไตยจะเห็นผลระยะยาวและมีผลต่อการพัฒนาในทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง คือ การพัฒนาที่อาศัยความต่อเนื่องในแต่ละระดับของการศึกษา ซึ่งเป็นการพัฒนาที่ต่อยอดกันเป็นลำดับขั้น จะลดขั้นตอนอย่างใดอย่างหนึ่งไป ประชาธิปไตยที่พึงประสงค์คงจะไม่บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย เพราะฉะนั้น หากดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนลำดับขั้นและมีความต่อเนื่อง ประชาธิปไตยในโรงเรียนจะมีความเข้มแข็งและยั่งยืนโดยอัตโนมัติ และที่สำคัญอย่างยิ่ง ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในโรงเรียนในการขับเคลื่อนประชาธิปไตยไปพร้อมกัน

“ประชาธิปไตยจะเข้มแข็งได้ก็ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องมีความต่อเนื่อง” (ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“ความเข้มแข็งหรือความยั่งยืนประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับทุกคนต้องร่วมมือกัน เพราะกระบวนการประชาธิปไตยเป็นเรื่องของส่วนรวมที่จะต้องร่วมกันสร้างและต้องสร้างมาจากฐานชุมชนเริ่มแรกก่อน” (ผู้แทนองค์กรทางศาสนา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“อันที่จริงประชาธิปไตยที่เราเห็นกันอยู่มันเป็นเรื่องที่ไม่ยากเลย และทุกคนต้องลงมือร่วมกันทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ ประชาชนตระหนักในสิทธิ และมีเสรีภาพที่แสดงความคิดเห็น” (ผู้แทนจากผู้บริหารเทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

ตารางที่ 2 บทสรุปการกล่อมเกลາทางการเมืองของสถานศึกษาในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น

ลำดับ	ประเด็นสำคัญ	บทสรุป
1.	โรงเรียนมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เป็นระบบ	หลักสูตรชั้นพื้นฐานทุกช่วงชั้นของการศึกษาจะมีวิชาว่าด้วยหลักการหลักสูตรการเรียนการสอนที่ครูอาจารย์ในโรงเรียนสอนในเชิงทฤษฎี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนการสอนที่ชี้ให้เห็นถึงหน้าที่ความเป็นพลเมือง หรือวิชาพลเมืองพื้นฐาน
2.	โรงเรียนมีกิจกรรมการเรียนการสอน	กิจกรรมที่เกี่ยวข้องด้วยหลักการประชาธิปไตยที่ปรากฏให้เห็นเด่นชัด คือ การเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกตั้งประธานนักเรียน การเสนอตัวเป็นตัวแทนของโรงเรียน การจัดตั้งกลุ่มเพื่อหาเสียง การหาเสียง เป็นต้น และยังรวมถึงกระบวนการตัดสินใจกลุ่มที่จะต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ต้องอาศัยการลงคะแนนเสียงข้างมาก กิจกรรมเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการปลูกฝังจิตวิญญาณของความเป็นประชาธิปไตย
3.	ความเข้มแข็งและยั่งยืน	ประชาธิปไตยในโรงเรียนหรือชุมชนจะเกิดขึ้นอย่างเห็นผลเป็นรูปธรรมและมีความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ เพราะทุกฝ่ายมีความจริงใจที่จะสร้างขึ้นมาและพยายามทำให้ต่อเนื่อง จนกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่สังคมเห็นว่าจะขาดเสียมิได้

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย

3.1 ท่านคิดว่า สถาบันครอบครัว ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยได้อย่างไร

สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยสังคมขั้นพื้นฐานสุดในบรรดาหน่วยทางสังคมด้วยกัน เยาวชนของชาติเมื่อแรกเกิดสิ่งที่เห็นเป็นอันดับแรกคือ พ่อแม่ และพ่อแม่ให้การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูและปลูกฝังอุปนิสัยใจคอให้กับเยาวชนลูกหลานของตนเอง ประชาธิปไตยเริ่มแรกก็เกิดตั้งแต่สถาบันครอบครัวที่จะปลูกฝังค่านิยมผ่านการบอกเล่า การประพฤติตนเป็นแบบอย่างของคนในครอบครัว และการทำกิจกรรมภายในครอบครัวร่วมกัน ซึ่งกรณีดังกล่าวนี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมส่วนบุคคลที่ได้มาจากการอบรมของพ่อแม่ และพฤติกรรมองค์กรที่มีอยู่ภายในครอบครัว หากสถาบันครอบครัวมีการอบรมกล่อมเกลาลักษณะการประชาธิปไตยให้กับบุตรหลานของตนเองมาเป็นอย่างดี ก็จะส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยให้กับหน่วยทางสังคมอื่นๆ ในทางกลับกันหากไม่เคยมีการอบรมกล่อมเกลาลักษณะครอบครัวมาก่อนเลย การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยก็จะไม่ก้าวหน้าไปถึงไหน เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาที่เป็นลำดับขั้น จะใช้วิธีการทางลัดเพื่อเร่งการพัฒนาก็จะกลายเป็นการพัฒนาที่ขาดความเข้มแข็งและในที่สุดประชาธิปไตยพื้นฐานแรกเริ่มในสถาบันครอบครัวก็จะไม่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในสถาบันอื่น

“ประชาธิปไตยในครอบครัวส่งผลในแง่ของพื้นฐานที่มีความเข้มแข็งและมีรากฐานที่มั่นคง” (ผู้แทนนายอำเภอชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“คิดว่า พื้นฐานครอบครัวสำคัญที่สุดนะ เพราะการขัดเกลาลักษณะสังคมถ้าไม่ขัดเกลตั้งแต่ครอบครัว ต่อไปจะส่งต่อไปให้สถาบันอื่นๆ ทำหน้าที่ขัดเกลาก็คงลำบาก” (ผู้แทนท้องถิ่นอำเภอ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“ครอบครัวไทยจะว่าไปแล้ว ยังมีข้อบกพร่องค่อนข้างมากที่จะมีการขัดเกลาลักษณะการประชาธิปไตย แต่ก็ไม่ปฏิเสธนะเพราะจริงๆ แล้วควรจะต้องปลูกฝังกันมาตั้งแต่สถาบันครอบครัว” (ผู้แทนจากสมาชิกสภาเทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

3.2 ท่านคิดว่า สถาบันทางการศึกษา ส่งต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยได้อย่างไร

สถาบันทางการศึกษาเป็นหน่วยทางสังคมที่มีการถ่ายทอดหลักการประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบทั้งในทางทฤษฎีและในทางปฏิบัติ รวมถึงการมีวิธีการขัดเกลาลักษณะนิสัยใจคอของนักเรียนที่เป็นระบบถูกต้องตามหลักวิชาการ และที่ผ่านมามีพบว่า นักเรียนจะมีองค์ความรู้เรื่องประชาธิปไตยเพราะสถาบันทางการศึกษาให้การถ่ายทอดอบรมบ่มนิสัยจนกลายเป็นความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยที่ถูกต้อง และอาจจะเรียกได้ว่า “ศึกษาถึงแก่น” ของประชาธิปไตย ซึ่งเป็นประชาธิปไตยที่พึงประสงค์หรือประชาธิปไตยตามเจตนารมณ์ของระบอบ และด้วยเหตุที่มีการเรียนการสอนทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ จึงส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับหน่วยทางสังคมอื่นๆ การพัฒนาในกรณีนี้ คือ การพัฒนาในทางที่ถูกต้องมีหลักวิชาการที่เชื่อถือได้และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย หากนักเรียนนักศึกษาที่ผ่านการถ่ายทอดจากสถาบันการศึกษาและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงนำไปใช้ในองค์กรที่ตนเองปฏิบัติหน้าที่อยู่ ก็แสดงว่า สถาบันการศึกษามีส่วนในการสร้างสรรค์ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นกับสังคมอย่างเป็นที่ยอมรับของสถาบันทางสังคมอื่น

“แน่นอนว่า โรงเรียนมีส่วนอย่างมากที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังนักเรียนนักศึกษา และมีผลต่อสังคมเมื่อจบการศึกษาออกไปแล้ว ไปเป็นผู้นำองค์กรและสังคม” (ผู้แทนจากสถานศึกษาในพื้นที่เทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

“โรงเรียนมีระบบการกล่อมเกลாதางการเมืองที่ถูกวิธีและเป็นระบบ เชื่อว่าส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในภาคส่วนอื่นอย่างแน่นอน” (ผู้แทนองค์กรทางศาสนา, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

3.3 ท่านคิดว่า สถาบันทางการเมือง ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยได้อย่างไร

สถาบันทางการเมืองตามความเข้าใจของประชาชนในชุมชนและเข้าใจง่าย คือ รัฐบาล สภาพรรคการเมือง องค์การบริหารส่วนตำบล และ เทศบาล เพราะประชาชนได้สัมผัสจากการการถ่ายทอดการทำหน้าที่ของสถาบันเหล่านี้ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ และสื่อสังคม แต่ที่ประชาชนมีความคุ้นเคยเป็นอย่างมาก คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เพราะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชนเป็นอย่างดี และประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการออกเสียงเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งทำให้ประชาชนเข้าใจประชาธิปไตยในเชิงรูปแบบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างดี และยังไปกว่านั้น ในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นแต่ละครั้ง เช่น การเลือกตั้งนายกเทศมนตรี ฯลฯ สิ่งที่ประชาชนได้เรียนรู้จากสถาบันทางการเมืองในระดับท้องถิ่น คือ การไปรับฟังการหาเสียงและนำมากำหนดใจตนเองว่า จะเลือกคนไหนเข้าไปเป็นผู้บริหารท้องถิ่น แม้ว่าบางแง่มุมที่ไม่อาจจะปฏิเสธได้ว่า เงินมีส่วนในการตัดสินใจเลือกตั้งพอสมควร แต่ก็ไม่ทุกกรณีเสมอไป เพราะประชาชนเริ่มมองไปที่นโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นเป็นหลัก เพราะฉะนั้น สิ่งที่ประชาชนได้เรียนรู้จากสถาบันการเมืองคือ การรับฟังการหาเสียงเลือกตั้ง การได้ทราบถึงทีมบริหารท้องถิ่น ฝ่ายค้านของท้องถิ่น การยื่นข้อเรียกร้องให้กับท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า สถาบันทางการเมืองเป็นหน่วยที่ทำหน้าที่ในการสอนองค์ความรู้เรื่องประชาธิปไตยไปในตัว แม้ว่าอาจจะไม่ใช่เป็นไปตามระบบ แต่ที่เห็นเป็นเรื่องที่กลายเป็นรูปธรรมมากที่สุด เพราะได้ลงสู่การปฏิบัติและเห็นผลอย่างแท้จริงและสัมผัสได้

“สถาบันทางการเมืองที่ประชาชนรู้จักเป็นอย่างดีคือ รัฐบาล พรรคการเมือง รัฐสภา เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล เพราะประชาชนเขาได้มีส่วนร่วมรู้เห็นและทราบผ่านการถ่ายทอดสดจากทีวี” (ผู้แทนจากสื่อมวลชนเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

“องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นเทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล ประชาชนรู้จักหมด คิดว่า หน่วยทางการเมืองเล็กๆ น่าจะทำให้ประชาชนรู้จักได้รวดเร็วกว่า” (ผู้แทนจากผู้บริหารเทศบาลเมืองชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2560)

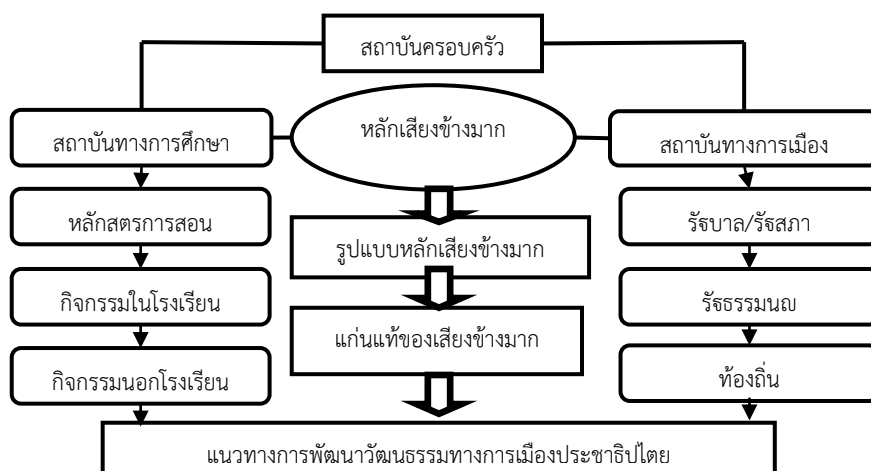
“ความจริงประชาชนรู้กันว่า รัฐธรรมนูญคือ อะไร รัฐบาลมาจากไหน รัฐสภาทำหน้าที่อะไร สส.มีไว้ทำ สิ่งที่เรารู้เพราะเขาได้เรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นไปตามระบบหรือนอกระบบแต่เป้าหมายสำคัญคือทำให้เขาได้เรียนรู้” (ผู้แทนนายอำเภอชุมแพ, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2560)

ตารางที่ 3 ปัจจัยสถาบันการกล่อมเกลาวฒนธรรมการเมืองในเขตเทศบาลเมืองชุมแพจังหวัดขอนแก่น

ลำดับ	ประเด็นสำคัญ	บทสรุป
1.	ปัจจัยด้านสถาบันครอบครัว	สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานอันดับแรกที่ทำหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกลารื่องประชาธิปไตยให้กับเยาวชนของชาติ หากพ่อแม่ผู้ปกครองของเยาวชนได้อบรมเรื่องหลักการประชาธิปไตยผ่านการบอกเล่าและการทำกิจกรรมร่วมกัน กระบวนการเหล่านี้ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้
2.	ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษา	สถาบันทางการศึกษาเป็นหน่วยทางการศึกษาที่ทำหน้าที่อบรมกล่อมเกลาลักการประชาธิปไตยต่อจากสถาบันครอบครัว โดยเป็นหน่วยงานที่ถ่ายทอดทฤษฎีและแนวปฏิบัติที่เป็นแบบแผนและมีความเป็นระบบ

ลำดับ	ประเด็นสำคัญ	บทสรุป
		ได้รับการยอมรับในหลักการทางวิชาการ และสามารถนำไปปฏิบัติผ่านทางกิจกรรมที่สำคัญในโรงเรียน หรือเป็นการจำลองสถานการณ์กิจกรรมทางการเมืองจริง เช่น การเลือกหัวหน้าชั้นเรียน การเลือกตั้งประธานนักเรียน เป็นต้น กิจกรรมในโรงเรียนเหล่านี้จะส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในลักษณะที่ถูกทิศทางและถึงแก่นแท้ของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง
3.	ปัจจัยด้านสถาบันทางการเมือง	เป็นหน่วยทางการเมืองที่ประชาชนสามารถเรียนรู้โดยการรับฟังและรับชมกันได้ง่าย หน่วยทางการเมืองตามความเข้าใจของประชาชนในชุมชน คือ รัฐบาล ฝ่ายค้าน รัฐสภา พรรคการเมือง และหน่วยทางการเมืองที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ประชาชนเข้าใจได้ในความหมายของ เทศบาล อบต. เป็นต้น เพราะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อเรียกร้องผ่านตัวแทนที่เป็นสมาชิกสภาเทศบาล

บทสรุปประเด็นวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยและการกล่อมเกลாதทางการเมือง รวมถึงการกล่อมเกลาททางการเมืองที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย สามารถนำมาสร้างเป็นตัวแบบหรือแนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของประชาชน ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ตามแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย

อภิปรายผลการวิจัย

การกล่อมเกลาททางการเมืองประชาธิปไตยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวที่มีพ่อแม่ผู้ปกครองคอยอบรมและขัดเกลาอุปนิสัยให้สอดคล้องกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ง่ายและคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี คือ หลักแห่งเสียงข้างมาก ถึงแม้ว่าจะเป็นหลักการเพียงเปลือกนอกหรือประชาธิปไตยเพียงรูปแบบ แต่ถ้ามีการอบรมขัดเกลาให้สมาชิกในครอบครัวได้รับทราบ

และเข้าใจในที่สุดสมาชิกก็จะเกิดความคุ้นเคย และส่งผลต่อไปยังการทำหน้าที่ของสถาบันทางการศึกษาที่มีกระบวนการเรียนการสอนที่เป็นในเชิงทฤษฎีและมีระบบการถ่ายทอดตามหลักสูตรที่ทางการได้กำหนดไว้ รวมถึงการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมในโรงเรียน อาทิ การเลือกตั้งประธานนักเรียน เป็นต้น และกิจกรรมภายนอกห้องเรียน อาทิ การเข้าร่วมรณรงค์การเลือกตั้งกับหน่วยงานราชการ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่สามารถสร้างการเรียนรู้และเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยได้ง่าย อย่างน้อยก็ทราบว่า การตัดสินใจอะไรบางอย่างในสิ่งที่มีความเห็นไม่ตรงกันต้องใช้หลักแห่งเสียงข้างมากเป็นตัวชี้ขาด ในขณะที่ยากขึ้นเมื่อสถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาได้พัฒนาคนให้มีองค์ความรู้ที่เข้มแข็งก็จะส่งผลดีต่อสถาบันทางการเมืองที่มีการกลมเกลียวทางการเมืองให้กับประชาชนผ่านทางหน่วยทางการเมืองที่ประชาชนรู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี เช่น การทำหน้าที่บริหารประเทศของรัฐบาล การทำหน้าที่ฝ่ายค้าน การทำหน้าที่ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา รวมถึงรูปแบบการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง เป็นต้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Phimlikid Kaewhanam and Kathanyoo Kaewhanam (2018) ที่พบว่า การให้ความสำคัญเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรม ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ซึ่งแสดงการรับรู้ถึงความเป็นหน้าที่พลเมืองของตนเอง และเป็นตัวชี้วัดความเป็นพลเมืองในระดับปัจเจกบุคคลได้เยาวชนได้รับการปลูกฝังการเลือกตั้ง ตั้งแต่ภายในโรงเรียนซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน หากประชาชนมีการยึดโยงกับประเพณีวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้งจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี และมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง โดยที่ประเด็นการตื่นตัวทางการเมืองที่มีความโดดเด่นและประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท เป็นต้น (Thammarat Thammayarit and Chot Bodeerat. 2018)

ดังนั้นสถาบันทางการเมืองเหล่านี้ แม้จะไม่ได้ถ่ายทอดการเรียนรู้ประชาธิปไตยโดยตรง เหมือนกับสถาบันครอบครัวและสถาบันทางการศึกษา แต่เป็นการถ่ายทอดให้ประชาชนในชุมชนได้เรียนรู้กับปรากฏการณ์ที่เป็นจริงทางการเมืองในแง่ของการทำหน้าที่และแสดงบทบาท หากประชาชนมีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็งหรือมีองค์ความรู้เรื่องประชาธิปไตยเป็นอย่างดี โดยเฉพาะหลักแห่งเสียงข้างมากที่มีคุณภาพ ประชาชนก็จะไม่ถูกชักจูงไปในทิศทางผิด และในที่สุดแก่นแท้แห่งหลักเสียงข้างมากก็จักเกิดขึ้นจากความร่วมมือที่ทุกฝ่ายได้ร่วมกันสร้างเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยของชุมชน และกลายเป็นแนวทางการพัฒนาที่เป็นแบบอย่างให้กับชุมชนอื่นได้ถือเป็นแนวปฏิบัติสืบไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1.1 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตยมีความสอดคล้องกันในประเด็นที่ว่า ประชาชนจะเข้าใจคำว่า "ประชาธิปไตย" ผ่านทางการเลือกตั้งและนับคะแนนเสียงข้างมาก แม้ว่าโดยรูปแบบการปกครองประชาธิปไตยจะถือเอาสัญลักษณ์ "เสียงข้างมาก" เป็นตัวตัดสิน แต่หลักการที่แท้จริงของประชาธิปไตยไม่ได้มีเพียงเสียงข้างมาก ยังมีสาระแก่นสารของประชาธิปไตยอื่นๆ อีกที่ประชาชนจะต้องได้รับการถ่ายทอด เพื่อให้เข้าใจในเรื่องประชาธิปไตยอย่างลึกซึ้ง เพราะฉะนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตย อาทิ เทศบาลเมืองชุมแพ โรงเรียนในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ ก.ก.ต.จังหวัดขอนแก่น คณะจารย์จากมหาวิทยาลัยในจังหวัดขอนแก่น ควรร่วมมือ

กันขับเคลื่อนประชาธิปไตยร่วมกับประชาชน โดยให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อน และยกเอาเสียงข้างมากขึ้นมาเป็นประเด็นในการให้ความรู้ในทางที่ถูกต้องสอดคล้องตามหลักวิชาการ

1.2 จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นสถาบันทางการเมืองพบว่า ประชาชนรู้จักกับคำว่า “รัฐบาลและรัฐสภา” ผ่านการรับฟังและรับชมการทำหน้าที่อภิปรายไม่ไว้วางใจแต่ละครั้ง รวมถึงการรู้จักกับ “ศาลรัฐธรรมนูญ” ผ่านทางการตัดสินคดีสำคัญทางการเมือง และรู้จักกับ “รัฐธรรมนูญ” เพราะมีปรากฏการณ์การรัฐประหารที่มีทั้งการฉีกรัฐธรรมนูญ ร่างขึ้นใหม่ และทำการลงประชามติ ซึ่งกรณีสถาบันทางการเมืองนี้ หากไปถามประชาชนว่า รู้จักสถาบันการเมืองหรือไม่ ก็จะได้คำตอบว่า ไม่รู้จัก แต่ถ้าถามแยกเป็นประเด็นและมีความสำคัญที่คุ้นเคย เช่น รัฐบาล รัฐสภา ศาลรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญ ฯลฯ ประชาชนจะรู้จักและเข้าใจเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจะกำกับดูแลและให้คำชี้แนะกับประชาชนในประเด็นการทำหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า สส. นอกจากจะเป็นผู้แทนปวงชนในรัฐสภาแล้ว ยังจะต้องเป็นผู้ให้ที่ดี เมื่อเวลาชาวบ้านไปขอรับการสนับสนุน เช่น เงินสนับสนุนค่าจัดงานบั้งไฟ แข่งเรือยาว แข่งกีฬา things ที่สิ่งเหล่านี้ไม่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของ สส. แต่ชาวบ้านถือเป็นเรื่องสำคัญมากกว่าไปการไปออกกฎหมายและกลั่นกรองกฎหมายในรัฐสภา

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลางานการเมืองแบบประชาธิปไตยของสถาบันทางศาสนาในเขตเทศบาลเมืองชุมแพ จังหวัดขอนแก่น”

เอกสารอ้างอิง

- Kenneth P. Langton. (1965). *Political Socialization*. New York : Oxford University Press.
- Natthaphoom Nonthasirikusum, Permanent Secretary of Chum Phae Municipality. (2017). *Interview*. 8 February 2017. Khon Kaen : Chum Phae Municipality. (In Thai)
- Phimlikid Kaewhanam and Kathanyoo Kaewhanam. (2018). “The Study of Citizenship in Traditional Culture of Residents in Kalasin Town Municipality”. *Local Administration Journal*, 11 (2) : April-June 2018
- Pongmetee Chaiseeha. (2017). *Teaching Document on the title Democracy and Public Administration*. Khon Kaen : Northeastern University. (In Thai)
- Sanya Kenaphoom (2018). “Process for Enhancing the Democratic Ideology based on Political Partnership Assumptions”. *JOURNAL OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES SURIN RAJABHAT UNIVERSITY*, 20 (1) : January-June 2018.
- Thammarat Thammararit and Chot Bodeerat. (2018). “Political Awareness Situation of Residents in Udon Thani Municipality”. *Local Administration Journal*, 11 (2) : April-June 2018
- Thammarat Thammararit. (2016). *Democratic political culture development guidelines of people in Phetchabun municipality*. Master of Political Science Thesis (Politics) Faculty of Political Science, Thammasat University. (In Thai).